

VALLS
DESAPAREGUT

A. T. V. — 1141 - VALLS, Vista general

VALLS DESAPAREGUT

Jep Martí

 efadós®

VALLS DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març del 2019

© dels textos: Jep Martí Baiget

© del pròleg: Jordi París Fortuny

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

Autor desconegut / Arxiu Municipal de Valls - Fons
Gabriel Secall

Fotografia de la portadella:

A. T. V. (Ed.) / Arxiu Municipal de Valls - Fons Família
Bonet-Rull

ISBN 978-84-16547-69-2

DL B 3530-2019

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

D'un temps, d'una ciutat

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

El pas inexorable del temps

Pàg. 12

EL COR DE LA CIUTAT

El batec que s'apaga

Pàg. 70

MURALLES I TORRENTS

El trencament dels cercles

Pàg. 108

LA VIDA LLUNY DEL CENTRE

L'expansió urbanística

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

D'UN TEMPS, D'UNA CIUTAT

Jordi París Fortuny, director del Museu de Valls

Quan ens cau una fotografia a les mans, és gairebé inevitable embadalir-nos-hi. I si té uns quants anys, encara més. Per això, aquest llibre, ple d'instantànies del Valls desaparegut, segur que us reindrà una bona estona.

Ens fascina la fotografia antiga per l'autenticitat que ens sembla descobrir-hi, perquè ens acosta a un passat, al qual, d'altra manera, seria difícil d'apropar-nos, perquè és una font de coneixement inesgotable, perquè ens evoca fets i instants que probablement ja hem viscut, o ens han explicat, i que, gràcies a la imatge, podem reviure.

La imatge antiga és un element important per crear relats de comunitat, de ciutat, que ens ajuden a entendre d'on venim i ens fan reflexionar sobre qui som.

El llibre que teniu a les mans el formen tres capítols. El primer porta per títol «El cor de la ciutat», el segon, «Muralls i torrents», i el tercer, «La vida lluny del centre». A través d'ells veureu desfilars congregants i militars, els gegants antics, les autoritats municipals o les monges de clausura. Constatareu l'evolució de la urbanització del Pati, entrareu en alguns interiors de cases senyorials i de comerços, coneixereu la Casa de Crocant, veureu la convivència, al carrer, dels carros amb els primers cotxes... Són imatges d'una ciutat que en gran part ja no hi és, que recordem, en alguns casos, amb nostàlgia i amb la

tristesa de constatar la pèrdua de tant patrimoni, i, en altres, amb la satisfacció de saber que pertanyen a un món ja passat que no retornarà, sobretot quan entrellequem el gran protagonisme dels homes i el paper subaltern de les dones. Tot això i molt més és el que podreu veure en aquesta publicació.

Però aquest llibre sobre el Valls desaparegut té uns precedents, entre els quals volem destacar *Valls. Una memòria fotogràfica (1845-2000)*, *L'Abans. Valls, recull gràfic 1863-1969* i *Rozada (1859-1938)*, que tenen en comú la participació i el bon fer de Jep Martí, arxiver municipal de Valls i especialista en la fotografia del segle XIX al nostre país. Sense la seva tasca pacient i rigorosa, l'Arxiu Municipal no tindria l'important fons fotogràfic que té i tots aquests llibres no haurien estat possible.

AUTOR: DESCONEGUT / ARXIU MUNICIPAL DE VALLS - COL·LECCIÓ PAU MERCADÉ

Introducció

EL PAS INEXORABLE DEL TEMPS

Jep Martí, arxiver i historiador de la fotografia

Fa gairebé deu anys, amb Pilar Musolas vam iniciar una aventura que va fructificar en un voluminós llibre que es deia *L'Abans. Valls, recull gràfic 1863-1969*, d'aquesta mateixa editorial, que molts de vosaltres recordareu i que probablement alguns guardareu a les prestatgeries de casa vostra. Us puc assegurar que, sense el treball que vam fer aleshores, el llibre que us presento avui, aquest cop en solitari, no seria el mateix. No sé si millor o pitjor, però sé que seria diferent.

Aquell projecte, que es va presentar a principis del 2011, em va permetre conèixer molt millor algunes de

les coses que la ciutat d'abans tenia i que amb el pas del temps ha anat perdent. No tot el que ha desaparegut ha estat inclòs en el llibre que ara teniu a les mans. Aquest seria un objectiu impossible. No tenim imatge fotogràfica de tot el que ha canviat, i amb les que tenim ompliríem uns quants volums com aquest.

No totes les coses s'han perdut per la desídia, ignorància, mediocritat o mala fe dels que manen, com algú pot estar pensant. No totes han desaparegut per la deixadesa de tots plegats. Una part s'ha perdut per culpa del progrés o gràcies a aquest. Una altra part, per l'inexorable pas del temps. Altres perquè l'evolució natural de les ciutats, sense que hi participi l'acció volitiva de ningú, va transformant el nostre paisatge urbà sense que a penes

UNA VISTA IMPOSSIBLE

A la pàgina anterior, una vista de la muralla de Sant Francesc amb una vista impossible avui del convent de Sant Francesc, construït a finals del segle XVI. Impossible perquè tota la part de la sagristia va ser enderrocada el 1982. Impossible, perquè, darrere de la tàpia que es veu a la dreta, actualment hi ha l'Hospital de Valls.

HO HEM DE CELEBRAR?

Els quatre cantons de la muralla del Castell van ser durant molts anys un punt complicat per a la circulació de vehicles. Primer, un guàrdia municipal dret al bell mig dirigia la circulació; després, per protegir-lo dels perills, es va col·locar una trona en un dels laterals, com es veu en aquesta pàgina en una imatge del 1966, darrere del guàrdia. Quan arribava el Nadal, els ciutadans, agraïts, l'omplien d'ampolles de xampany.

A. T. V. (ED.) / ARXIU MUNICIPAL DE VALLS

ens n'adonem, fins que un bon dia descobrim en una fotografia antiga els canvis que s'han produït.

Amb les ciutats ens passa una cosa semblant com ens passa amb les persones. Aquells familiars, aquells amics, aquells parents i coneguts, que veiem cada dia, sembla que es mantinguin sempre igual, però no és així. Als pobles, a les ciutats, al territori que ens envolta, els passa una cosa semblant, amb una petita gran diferència. En el seu conjunt, poden adaptar-se als canvis i anar transformant la seva realitat sense desaparèixer mai del tot.

Tots coneixem, però, alguna vila, en la qual les desaparicions són més grans que les transformacions, o ciutats en les quals en alguns barris notem símptomes de col·lapse. Centres històrics en els quals la densitat dels edificis és tan alta que no tenen capacitat per airejar-se per si mateixos o a iniciativa dels particulars, i els governants no han sabut trobar la manera d'actuar-hi amb èxit. Aquestes poblacions tenen mala peça al teler.

Simplificant una mica, perquè hi han intervingut altres

factors, un dels canvis que han provocat més transformacions a la nostra ciutat al llarg del segle XX ha estat la progressiva implantació dels vehicles de motor: automòbils, camions, tractors. Aquests, no solament van provocar la desaparició dels animals destinats a la tracció de vehicles de tota mena, sinó que, a més de canviar els hàbits de les persones, de les professions, del sentit del temps, etc., han fet desaparèixer dels nostres carrers els abeuradors, per exemple, i hi han introduït les gasolineres. Han desaparegut els carreters i han aparegut els tallers mecànics. Han fet que molts carrers hagin hagut de canviar el traçat de les cruïlles o s'hagin hagut d'eixamplar. Han provocat la transformació dels baixos de molts habitatges, incloses les obertures. Han fet desaparèixer els paviments de terra dels nostres carrers i places, i, per tant, han transformat el joc de la canalla al carrer. No acabariem, i els factors de canvi són nombrosos.

Entreu i mireu.

Valls, desembre del 2018

EL COR DE LA CIUTAT

El batec que s'apaga

Com si es tractés d'una persona, el cor de la ciutat necessita cuidar-se, necessita que el cuidin, necessita ser estimat, perquè el temps passa inexorablement i va deixant la seva marca indeleble. Una empremta que, per bé o per mal, sempre s'acaba fent visible. La petjada que els ocupants imprimeixen a la seva ciutat fa que aquesta adopti una identitat que diferencia el seu cor del dels altres centres històrics. D'aquests, uns es caracteritzen per conservar un perfum medieval que es pot ensumar en cada cantonada perquè encara es veu amb els propis ulls; altres exhibeixen la modernitat urbana i comercial que els ha revitalitzat des del segle XVIII; els menys cofois s'han de conformar indicant els punts on havia bategat amb força la ciutat en temps remots que no tornaran.

LA PRIMERA VISTA

Valls va créixer fins a finals del segle XIX com una ciutat allargassada als peus de les serres de les Guixeres i la Carbonària, a l'interior del Camp de Tarragona, sense un perfil destacat, fins que el 1896 va inaugurar l'esvelt campanar de l'església arxiprestal de Sant Joan, que s'enlaira per damunt de les serres que li fan de teló de fons. El mes de gener del 1898 el fotògraf en va captar la primera vista.

ROZADA / ARXIU MUNICIPAL DE VALLS - FONS ROZADA

